

Юрій Громик

ДІАЛЕКТНА ЛЕКСИКА В ХУДОЖНЬОМУ МОВЛЕННІ В. СВІДЗИНСЬКОГО ТА ЇЇ ФІКСАЦІЯ В СЛОВНИКУ Б. ГРІНЧЕНКА

У творах В. Свідзинського часто трапляються ненав'язливо й тонко введені в контекст волинські, подільські та східноукраїнські лексичні вкраплення. Як відомо, нова українська літературна мова розвинулася на основі середньонаддніпрянського діалекту південно-східного наріччя, проте активно ввібрала в себе та органічно уніфікувала в єдину систему елементи двох інших наріч. На основі наддніпрянського варіанта літературної мови з активним залученням елементів волинсько-подільської та східноукраїнської діалектної стихії Володимир Свідзинський створив досконалі і високо художні зразки поетичного мовлення.

Більшість використаних поетом власне лексичних, лексико-семантичних та лексико-словотвірних діалектизмів у кінці ХІХ ст. — першій половині ХХ ст. сприймалися як складова частина лексичного фонду загальнонаціональної мови, а входження їх до східноукраїнського варіанта літературної мови не мало серйозних обмежень. Переважну більшість використаних Свідзинським діалектних лексем вміщено у “Словарі української мови” Б. Грінченка, що був надрукований у Києві в 1907—1909 рр.

Нижче подаємо невеликий словник діалектизмів, вибраних із творів поета, що включає тлумачення кожної одиниці, короткий контекст, де вона вжита, а також фіксації їх відповідників у словнику Б. Грінченка.

Ми свідомі того, що наведеним переліком не вичерпано всіх позанормативних лексичних елементів, представлених у поетичному

мовленні В. Свідзинського. Інші (як, безперечно, й наведені нижче) лексеми вимагають ретельного лексикологічного опрацювання; потрібне з'ясування їх співвіднесеності з конкретними структурно-територіальними утвореннями української народної мови, уточнення їх значень, пошук фіксацій у діалектографічних джерелах, особливо тих, що фіксують лексику подільського говору. Трактувати всі такі лексичні одиниці тільки як діалектні явища не можна: частина їх, цілком імовірно, виявиться авторськими новотворами.

Аврукати ‘воркувати (звуконаслідувальне утворення, що передає воркування голуба)’: “Ще й голуб з гілки бука аврука в тінь хитку” — див. Грінченко, I, 2.

Багнути ‘дуже хотіти, бажати; прагнути до чого-небудь’: “А немає сонця, забування багну: срібного завою теплого туману” — див. Грінченко, I, 18.

Безлітний ‘надто старий, старезний; вічний’: “Там безлітних дерев немірні займища” — див. Грінченко, I, 41.

Брумчати ‘жебоніти, створювати тихі, одноманітні звуки (шелест, дзюркотіння і под.)’: “І смутно ручай брумчав і курликав поміж щавієм та лопухами” — див. Грінченко, I, 102.

Брязкотело ‘брязкальце, брязкітка’: “Веселі брязкотела мені вчувалися у вітрі степовім” — див. Грінченко, I, 103.

Вернивода ‘вир, місце у річці, морі з круговим рухом води, що утворюється внаслідок дії протилежних течій’: “Приснилось, як сонце грало на клекотах білого шуму, на верниводі, під млином...” — див. Грінченко, I, 137.

Вжалувати ‘пощадити, оберегти, пожаліти’: “Тоді не вжалують краси: обсядуть, обчухрають чисто” — див. Грінченко, IV, 321.

Взимі ‘взимку, в зимову пору’: “Взимі, на світанні, коли сосни вгрибаються лапами в сніг...” — див. Грінченко, IV, 324.

Вивірка, вив'юрка ‘білка’: “Десь вивірка гілку зламала”; “Враз рука її легко стенулась. “Вив'юрка, бачиш?” — скрикнула Стася” — див. Грінченко, I, 149.

Відкіль ‘звідки, з якого місця, з якої місцевості’: “Ті хмаринки, що гаснуть там Незавважно, — відкіль вони?” — див. Грінченко, I, 215.

Відталь ‘відлига’: “Загриміла сталь під молотом, мов бризнула відталь” — див. Грінченко, I, 231.

Владати 'володіти, мати': "Ти достань мені тую тростку, що я нею владав на волі" — див. Грінченко, I, 244.

Возлісся 'узлісся': "Уже десь вийшла на возлісся вечірня череда" — див. Грінченко, I, 248.

Вщолочати 'відстоятися': "Прив'яле небо вщолочало, як голуба вода" — див. Грінченко, IV, 372.

Гладушка 'гличик для молока': "Бере Нанана гострий ніж, гладушку молока" — див. Грінченко, I, 287.

Гловар 'верхній брусок на одвірках': "Золотяться гловари в дому жовтневої зорі" — див. Грінченко, I, 290.

Глупіти 'видивлятися, вирячувати очі': "В лісі глупіють лисячі нори" — див. Грінченко, I, 291.

Глядіти 'шукати поглядом': "І уже гляділа місця, щоб звинутись і тихцем задріммати на сухому, під ясиновим кущем" — див. Грінченко, I, 292.

Горійше 'гірше; сильніше; більше': "Хмурне море ще горійше похмурніло" — див. Грінченко, I, 311.

Госпося 'господиня, пані (пестливо)': "А чого вам, госпосю, треба?" — див. Грінченко, I, 318.

Гусій 'гусячий': "З-за ріки — гусім пухом зима ..." — див. Грінченко, I, 342.

Гучливий 'шумний': "Там пукати дуплянки. В шапках із темних снопів, уже метають у синяву неба гучливі жмутки стрілок живих" — див. Грінченко, I, 344.

Дармовишки 'сережки, поникле суцвіття в рослин (берези, ліщини)': "Сотні дармовишків світлюгцем на подуві квітневому бринять" — див. Грінченко, I, 358.

Двірок 'палац': "Нехай син ваш поставить до завтра отакий двірок, як у мене" — див. Грінченко, I, 362.

Дійматися 'діставати, торкатися': "Не дивись в юний зір таємний, не діймайся милої руки" — див. Грінченко, I, 390.

Дімок 'маленький дім': "Аметистовий дімок не сіяє, в вікнах темно" — див. Грінченко, I, 392.

Довжити 'продовжувати, подовжувати': "Шум замикає, темряву довжить, синє небо під трепетом держить" — див. Грінченко, I, 403.

Дряглий 'старий, ветхий': "Марчити в дряглому дворі"; "Коріння дрягло корчить пальці" — див. Грінченко, I, 450.

Жадний 'спраглий, прагнучий, жадаючий, такий, що відчуває потребу в чомусь': "Ти ненавидиш і любиш, жадна то щастя, то скорботи" — див. Грінченко, I, 470.

Жалливий 'сумний, жалісливий': "День у день, рік у рік, повік біля стовпчиків походжати та співати жалливих пісень" — див. Грінченко, I, 473.

Жаско 'моторошно, страшно': "В парку нам видалось жаско і сумно" — див. Грінченко, I, 475.

Жежко 'гаряче': "Піч горбата, роздійнявши закурену пащу, так і наше вогнем та чадом, так і сапле — аж жежко дивиться" — див. Грінченко, I, 478.

Жемчужний 'перлистий, який зовнішнім виглядом нагадує перли': "Троянди потоком жемчужним, і явір шумить у дворі" — див. Грінченко, I, 478.

Жень 'ужинок': "Урожай був шумкий, високий. Лежала густо медова жень" — див. Грінченко, I, 479.

Загадатися 'задуматися': "Чомусь він сумний, китаєць. Загадався, забув про вудку" — див. Грінченко, II, 24.

Заграда 'огорожа': "А кругом — заграда борів" — див. Грінченко, II, 30.

Заживний 'товстий, огрядний': "Виходить із хати заживний дідок" — див. Грінченко, II, 38.

Заздріти 'побачити': "Не мріє осінь у діброві заздріти цвічену черемху" — див. Грінченко, II, 40.

Зайдисвіт 'пройдисвіт': "Гарне листя вільно скине він — не в полу вітрам-зайдисвітам" — див. Грінченко, II, 43.

Залеліти 'заблістити, засяяти': "На сході рано полум'я зорне залеліє золотим гіллям" — див. Грінченко, II, 354.

Замагати 'долати, перемагати, поборювати': "Тут усі, кого рало гнітило, кого замагав рискаль" — див. Грінченко, II, 62.

Заміль 'мілина': "І поділим плюскіт вод прозорих на піщаній замілі в затінні" — див. Грінченко, II, 65.

Занехати 'залишити, покинути, знехтувати': "Унав горішок лісовий? Ти занехав його" — див. Грінченко, II, 72.

Запечалля 'печаль': "В запечаллі склонилось поле" — див. Грінченко, II, 77.

Запорпати 'заховати': "Сірий вечір запорпав лапи в мох" — див.

Грінченко, III, 354.

Зарнути 'зануритися, пірнути': "Лищини памолодь шумку я обережно розгорнув і в свіжу тінь її зарнув" — див. Грінченко, II, 90.

Заскорбитися 'запечалитися, засумувати': "Сіла, обняла коліна руками, заскорбилася ..." — див. Грінченко, II, 96.

Застум 'глухий закуток': "В таємних застумах одвіка не чутий голос чоловіка ні звіра" — див. Грінченко, II, 102.

Затого 'скоро вже, невдовзі': "Уже видно верхівки топіль. Покажеться й хата затого" — див. Грінченко, II, 108.

Заулок 'провулок': "Над досвітком проїде через греблю, попід гіллям узенького заулка" — див. Грінченко, II, 112.

Заюртуватися 'стати збудженим, схвильованим': "Там, де щойно був юнак, заюртувався змій" — див. Грінченко, II, 120.

Збаяти 'розказати, переповісти': "Аж доспіло три яблука красних: одне мені, друге теж мені, третє тому, хто збаяв казку" — див. Грінченко, II, 122.

Звітати 'привітати': "Я звітаю вечірню зорю" — див. Грінченко, II, 133.

Здобіль 'удосталь, достатньо': "Було зерна дорідного здобіль, та не я щасливий возій" — див. Грінченко, II, 145.

З затрудом 'із труднощами, через силу': "Люблю", — сказав я з затрудом, ламко" — див. Грінченко, II, 110.

Зламок 'уламок, шматок': "Ти, місяцю-молодику, дібровою блудиш, по таємних джерелах зламки променю губиш" — див. Грінченко, II, 156.

Змрок 'сутінь, напівморок, напівтемрява': "І вітру сонному покірний, творить у змроці лісовім і зір летючий і невірний" — див. Грінченко, II, 168.

Зорній 'зоряний': "На сході рано полум'я зорне залеліє золотим гіллям" — див. Грінченко, II, 180.

Зорятися 'світати': "Уже зорялося. Туманно багрянела вода під нами, коли я в човен сіла" — див. Грінченко, II, 180.

З потомком (знищити) 'зовсім, остаточно': "Добудь мені тростку із рук царівни, то будеш жити. А як ні — погублю з потомком!" — див. Грінченко, III, 380.

Зринутися 'ринутися': "І коли зринеться зоря, то нехай не падає на мою димку свічу, щоб її погасити" — див. Грінченко, II, 183.

Зуздрити 'побачити': "Ти почнеш оглядатися за тропою і зуздриши купу купинок" — див. Грінченко, II, 188.

Зябля 'зяб, поле, зоране восени під ярі культури': "Стану, погляну — так смутно стелеться чорна зябля" — див. Грінченко, II, 191.

Іва 'верба': "Близько того місця ти лежиш тепер під тінню іви" — див. Грінченко, II, 192.

Із блиску-світу (зійти) 'зовсім, остаточно (згинутися)': "Нехай зійдуть із блиску-світу і двірок, і сад коло нього" — див. Грінченко, I, 73.

Імшедь 'мох': "Імшеддю, морохом, гниличчям тамує звуки ніч" — див. Грінченко, II, 198.

Інаковий 'інакший': "І знов зовуть мене далекії країни, де все інакове" — див. Грінченко, II, 192.

Іржавець 'болото, покрите плівкою бурого кольору (там, де вода містить залізисті породи)': "Ми тебе обіймем іржавцями, мокряками, багнами ненатлими" — див. Грінченко, II, 193.

Катанка 'жіночий суконний одяг; чоловіча суконна куртка': "Узяла шовковий очіпок, поверх нього лляну намітку, на плечі біленьку катанку" — див. Грінченко, II, 224.

Квітущий 'такий, що перебуває у цвітінні': "Коли хочеш, над цим вікном колихнешся квітущою вітою" — див. Грінченко, II, 233.

Козирити 'насторожувати, щулити (про вуха)': "Козирить кінь чутливими ушима" — див. Грінченко, II, 265.

Колокільце 'дзвіночок': "Сірий зайчик послушав на діброву — уже й колокільце не чути" — див. Грінченко, II, 271.

Колот 'збентеження, метушня, тривога': "Туча з райдугою і громом, з колотом, з чорноперим димом повагом проповзала мимо" — див. Грінченко, II, 272.

Красовит 'гарний, красний, красивий': "...Дві яблуні поруч. На правій — цвіт красовит, на лівій — черлений овоч" — див. Грінченко, II, 301.

Красувати 'красуватися; цвісти': "Уже ж бо і я не в початку цвітіння, уже й мені невеликий час красувати" — див. Грінченко, II, 301.

Кріпко 'дуже, надто': "Ще й до того багатий кріпко" — див. Грінченко, II, 309.

Купава 'багаторічна трав'яниста рослина родини жовтецевих, голиця весняний, купавник': "... Десь одпливає, як човен, час яснооких купав" — див. Грінченко, II, 326.

Лестка 'лестоші': "Він сміється: «Покинь ці речі: мене лестками не підійдеш»" — див. Грінченко, II, 356.

Ліплянка 'хата з глини, мазанка': "Зруйнований дім в глибині і край нього мала ліплянка" — див. Грінченко, II, 369.

Маєтно 'заможна, розкішно': "Став він жити маєтно та пишно, став чубунитись та величатись" — див. Грінченко, II, 396.

Мак-зіркач 'мак-самосійка': "Коли вернуса у сади, де був мій день як мак-зіркач, на дереві сонця, на корі, там напишу твоє ім'я" — див. Грінченко, II, 154.

Марчити 'сивіти, старішати': "Марчити в дряглому дворі" — див. Грінченко, II, 407.

Мерва 'м'ята, терта солома': "На вільхи, на скелі спадає покошлана мерва тьми" — див. Грінченко, II, 417.

Милянна 'мильна вода': "Перший зародок ночі злої, наче милянна, брудно сивіє" — див. Грінченко, II, 423.

Мітличиння 'мітлиця, трав'яниста рослина родини злакових': "Візьмім собі займаницину, порослу мітличинням" — див. Грінченко, II, 434.

Морох 'пліснява; мох': "Там роззявився брезклим ротом пласкокрилий чолатий погріб: сам запався, сніпки погнили, цвіль і морох угризли ребра" — див. Грінченко, II, 446.

Мрево 'марево': "І серце сп'янить у стозвучнім огні, зовучим мревом заграє" — див. Грінченко, II, 451.

Мрїтно 'ледве помітно вдалині': "Ледве мрїтно далекі мовчазні поля" — див. Грінченко, II, 451.

Муравище 'мурашник': "А йдім же, любий, в темне муравище, що серед бору, в виярку дрімучім" — див. Грінченко, II, 454.

Навратливий 'набридлиий, надокучливий, нав'язливий': "При-тьмом налягає навратливий вітер!" — див. Грінченко, II, 473.

Наголоватка 'волошка лучна': "Правда, татку, між наголоватками не буває божевільних?" — див. Грінченко, II, 477.

На дивоглядь 'навдивовижу, викликаючи подив': "Там райдуга встає з-за гір на дивоглядь очам" — див. Грінченко, I, 382.

Напруго 'міцно, напружено; завчасно; стрімко (про течію)': "Метнулася, звела над сонним руку і напруго ударила ножем" — див. Грінченко, II, 513.

Невдалеку 'неподалік': "Невдалеку, по зломчастому придолин-

ку, — чути, — ручай паде" — див. Грінченко, II, 538.

Незавважно 'непомітно': "Ті хмаринки, що гаснуть там Незавважно, — відкіль вони?" — див. Грінченко, II, 547.

Не доки 'не завжди, не постійно': "А, голубко, то так ти дієш? Ну, не доки мені терпіти!" — див. Грінченко, I, 413.

Нігди 'ніколи': "Вгорі сіяють небеса і нігди світла їх краса понурим військом хуртовини не потьмарилась в тім краю" — див. Грінченко, II, 566.

Нігич 'нічого, ніскільки': "Одні дерева коловертнем, другі урозтіч — і стало не чути нігич" — див. Грінченко, II, 566.

Облада 'нерухоме майно, маєток': "О мила, мила! Нема розстання: світ дивний в обладі нашій" — див. Грінченко, III, 13.

Облок, оболук 'хмара, хмаринка': "Облоки ронять краплі світла в уважні розплески весни"; "А надворі, за зелен-садами, білий оболук став..."; "Уже понурі оболуки на марах сонце понесли" — див. Грінченко, III, 15, Грінченко, III, 21.

Одвіт 'відповідь': "Що ж би діялось? Дай одвіт"; "До нього цмокають, воно сміється на одвіт" — див. Грінченко, I, 207.

Одвітувати 'відповідати': "Я склонився чолом — не одвітую" — див. Грінченко, I, 207.

Оддалі, віддалі 'віддалік, неподалік': "Ти в легкій сукні, як яєчко, між них білієш оддалі"; "І тільки чути віддалі сріблясте булькання потока" — див. Грінченко, I, 210.

Одімкнутись 'віддалитися, втратити зв'язок': "Настане день мій сумний — одлечу, одімкнусь од багаття живого" — див. Грінченко, I, 219.

Одіння 'одяг': "...Як цвіт черешневий, біле і тепле її одіння" — див. Грінченко, III, 40.

Одлеглий 'віддалений, далекий': "Я пам'ятаю по дощі розволохатяні кущі, і сріберний одлеглий грім" — див. Грінченко, I, 217.

Однако 'байдуже, однаково': "...Ім однако, що руйнувати" — див. Грінченко, III, 40.

Озерявина 'висохле озеро; місце, де було озеро': "З дрібних перелісків, з зарослих озерявин навала пахоців пливе до нас у двір" — див. Грінченко, III, 45.

Оклонити 'осінити, зробити рукою знак хреста; благословити, надихнути на які-небудь важливі дії': "...І другом будь мені, і миром

оклони мій вік похилий” — див. Грінченко, III, 47.

Олживий ‘брехливий’: “...Не владні тепер над тобою ні недобра моя красота, ні олживі уста” — див. Грінченко, III, 51.

Омет ‘пола, край одягу’: “А тепер він скрізь, де гляну: у чмеля на черевку, в цвіті верб і на ліщині, на ометах вечорів” — див. Грінченко, III, 53.

Омрак ‘морок’: “Внизу, під віттям ліщини, ще омрак таїться, ще холод” — омрак, див. Грінченко, III, 53.

Ополистий ‘товстий, гладкий; широкий, розлогий’: “Кораблик дня обережно іде з погашеними вогнями, ополісті вітрила позвивані” — див. Грінченко, III, 59.

Осельня ‘гусінь’: “Як на осінь осельня, завивається в листя, що в’яне” — див. Грінченко, III, 65.

Осоння ‘місце, освітлене сонцем’: “На іскрястім піску, на осонні, пристане кораблик дня” — див. Грінченко, III, 70.

Отчина ‘батьківщина; спадок по батькові’: “...Покинута отчина стала тайною для вас” — див. Грінченко, III, 77.

Паділ ‘долина, низина’: “Деся я в полі лежу, в положому падолі” — див. Грінченко, III, 86.

Памеги ‘хмари’: “Різьбою пагілок нових сад молодіє по весні. Набігли памеги” — див. Грінченко, III, 90.

Памолоток ‘кольорова мітелка, складне суцвіття’: “Була в руці ночей волотка, у другій — памолоток днів” — див. Грінченко, III, 90.

Персть ‘земля’: “Тяжко чалапає клятий, аж погинається персть” — див. Грінченко, III, 147.

Печаловитий ‘печальний’: “Де любов моя, таємне кохання, ніжне джерело дум печаловитих” — див. Грінченко, III, 149.

Пластівні ‘пластівці, клапти, шматки чого-небудь пухнастого, м’якого’: “Із високості клаптями бавовни понесло. Глухими мірадами летіли пластівні”; “Піаніно печаль свою кладе пластівнями на трави, на віти” — див. Грінченко, III, 191.

Плохута ‘несміливець’: “Бистрий кіт — та й кінь не плохута” — див. Грінченко, III, 197.

Побігущий ‘жвавий, моторний’: “Із-за дерева випорснув побігущий дощ і оббризкав мене з золотої лійки” — див. Грінченко, III, 203.

Повій ‘багаторічна трав’яниста витка рослина, березка польова, повійка’: “І день, зродившись, розкривав дзвінчасті трубочки по-

вою” — див. Грінченко, III, 221.

Повіть ‘повітка’: “Лиш копитяний грім по саду перебіг у вогнисту повіть, за блискучий поріг” — див. Грінченко, III, 223.

Погинатися ‘вгинатися під вагою когось, чогось’: “Тяжко чалапає клятий, аж погинається персть” — див. Грінченко, III, 231.

Покіль ‘поки, доки’: “...Покіль віку, тихо, без упину, все буду занурятися туди, де хмари стали в безмірі води” — див. Грінченко, III, 271.

Полеглий ‘злежалий, злежаний, зіпсований від тривалого лежання і поганого зберігання’: “Нехай збере хто весь цвіт полеглий, зібравши, кине на спади неба” — див. Грінченко, III, 282.

Полельом ‘надто повільно, ледве переставляючи ноги’: “Тінь бредє полельом на тин, обвитий хмелем” — див. Грінченко, II, 354.

Поломіль ‘полум’я’: “Була весна, що й я кохав ту поломіль...” — див. Грінченко, III, 286.

Полонистий ‘похилий, не стрімкий’: “На полонистій обочі горбата вистромляється з землі каміння” — див. Грінченко, III, 287.

Полуночний ‘опівнічний’: “То мені не радість — зорі полуночні...” — полуночний, див. Грінченко, III, 289.

Полявина ‘галявина’: “...Цвіте сонце, тюльпан-сонце, розклоняючи дуги-віти по полявинах та по галявинах” — див. Грінченко, III, 291.

Поплава ‘сінокіс, який навесні заливається водою; болотисте пасовище’: “Поєднаймо, мила, дружні руки та й біжімо разом на поплави та на луки” — див. Грінченко, III, 332.

Попліть ‘плетена загорожа’: “Схопився я — мій світ зо мною: і блиск води за попліттю низькою, і на тичині хмелю джгут” — див. Грінченко, III, 332.

Посілля ‘поселення, садиба’: “Як примчали в своє посілля, кіт поліз по стовпові, глянув, а хазяїн ледве що дише” — див. Грінченко, III, 360.

Похоронка ‘скрите, втаємничене місце’: “Зоря прекрасна, — тоді сказав я, — тільки ж вона, багряним сувоєм день згорнувши, далеко односить і кладе в похоронки вічні” — див. Грінченко, III, 389.

Пригромити ‘нахлинути’: “Тоді мишачий князь як свисне! Пригромило мишей, мов війська...” — див. Грінченко, III, 413.

Примерки ‘сутінки’: “М’яко примерки густіють. Захід попелом припав” — див. Грінченко, III, 425.

Приміта ‘прикмета, ознака’: “...В темряву хибку, на радісну при-

міту, пустило світлу віту” — див. Грінченко, III, 426.

Пристрітище ‘хвороба, викликана чиїмсь злим поглядом’: “*Пристрітища, урочища, уроки нас будуть сторожити од людей*” — див. Грінченко, III, 442.

Притуга ‘скрутне становище, горе, біда’: “*Я знаю притугу твою, угамую чадну печаль*” — див. Грінченко, III, 447.

Притьмом ‘наполегливо, настирно’: “*Притьмом налягає навратливий вітер!*” — див. Грінченко, III, 448.

Прихилля ‘притулок’: “*І той, хто в дітей степовілля видирав по облозі обліг, дає їм останнє прихилля край своїх переможних доріг*” — див. Грінченко, III, 449.

Пріч ‘геть, далеко звідси’: “*Люби мою господу, жени задуму пріч*” — див. Грінченко, III, 456.

Прозирало ‘дзеркало’: “*Кругом стоять дуби ставні і виглядаються в кристалі незбурних вод, як в прозорали*” — див. Грінченко, III, 466.

Протавка ‘проталина, місце, де протанув сніг і видно землю’: “*Ой послухай, нечуйвітре, ти, що коливаєшся на примерклому світлі, на протавці зоряній*” — див. Грінченко, III, 484.

Процвітаний ‘різнобарвний’: “*...Безліччю процвітаєних веселок вибрижуєш над первісною ніччю*” — див. Грінченко, III, 489.

Пукатий ‘випуклий; товстий’: “*Я на галяві стану — там пукаті дуплянки*” — див. Грінченко, III, 499.

Рискаль ‘заступ, лопата’: “*Тут усі, кого рало гнітило, кого замагав рискаль*” — див. Грінченко, IV, 18.

Розвідатися ‘дізнатися’: “*Я туди дійду, де сонце спочило, я туди дійду, і там я буду, про всі тайнощі я розвідаюсь*” — див. Грінченко, IV, 35.

Роздрух ‘тривога, сум’яття; бунт, обурення’: “*Отоді ж то зчинився роздрух!*” — див. Грінченко, IV, 43.

Роздуматися ‘подумати, поміркувати’: “*Ой роздумайся, верни-ся!*” — див. Грінченко, IV, 44.

Рознашистий ‘розлогий, гіллястий’: “*Шепоче над нею рознашиста липа...*” — див. Грінченко, IV, 71.

Розстання ‘розставання, розлука’: “*О мила, мила! Нема розстання...*” — див. Грінченко, IV, 58.

Рутка ‘багаторічна трав’яниста сизувато-зелена гола рослина, рута городня’: “*І смуток розтікався од надгробних руток*” — див.

Грінченко, IV, 89.

Саморослий ‘незайманий (про ґрунт)’: “*Зникло все, лиш бур’ян зостався, дике поле, земля саморосла та мурований стовп над нею*” — див. Грінченко, IV, 100.

Світач ‘маленький залізний підсвічник для воскової свічі біля ікони’: “*...В тій тривозі чарівній заплomenився світач твій*” — див. Грінченко, IV, 109.

Світун ‘комаха світлячок’: “*По садах золотіють вікна, як під напороттю світуну*” — див. Грінченко, IV, 110.

Синьворонка ‘ракша, сиворакша, перелітний птах із блискучим строкатим оперенням’: “*Синьворонка тріп-тріп крильми...*” — див. Грінченко, IV, 121.

Сіверкий ‘холодний’: “*Сіверка осінь пройде над землею, волочучи важко хмари, наповнені вільги холодної*” — див. Грінченко, IV, 125.

Скакавка ‘жаба’: “*Як мирно тут: тобі на руку упала скакавка плеската*” — див. Грінченко, IV, 130.

Скліти ‘скніти, нидіти’: “*А в міщанки бронзовий янгол трубить, наче перед судом, що життя твоє скліє, скніє*” — див. Грінченко, IV, 137.

Склонитися ‘похилитися, зігнути’: “*І загули, й склонилися нагірні дерева*” — див. Грінченко, IV, 137.

Скомшитися ‘збитися в жмут (про волосся, вовну, шерсть)’: “*Волосся над чолом скомшилося, склочило*” — див. Грінченко, IV, 139.

Смутливий ‘сумний, невеселий’: “*...Вони цвіли, перевиваючи дівочі дні смутливими піснями України*” — див. Грінченко, IV, 160.

Снядіти ‘пліснявіти, вкриватися слизом’: “*Пожовкли прочитані книги, по закутках снядіє чорне, павук угортає староці в павоть...*” — див. Грінченко, IV, 163.

Співний ‘такий, що нагадує спів’: “*Одлечу, одімкнусь од багаття живого, що так високо зметнуло, так розквітчало чудовно свій співний, поривний вогонь*” — див. Грінченко, IV, 176.

Сподітися ‘сподіватися, мати надію’: “*Добрий і довірливий, він смерті не сподіється*” — див. Грінченко, IV, 182.

Спокволя ‘спроквола, протяжно, повільно’: “*Тоді її змережав вимисливо, приклав до уст і тихо, спокволя, став награвати*” — див. Грінченко, IV, 183.

Спредвіку ‘споконвіку, віддавна’: “*...Урвища спредвіку тяжко за-*

харащені уламками камінних брил” — див. Грінченко, IV, 189.

Сріберний ‘срібний’: “Я пам’ятаю по дощі розволохатяні куці, і сріберний одлеглий грім, і за рікою сизий дим” — див. Грінченко, IV, 193.

Стенутися ‘здригнутися’: “Земля стенулась. Питьма раптом грянула, звалилася, як кам’яна обрушина” — див. Грінченко, IV, 202.

Страпатий ‘зношений, розтріпаний’: “Там лежали страпаті тканки...” — див. Грінченко, IV, 213.

Стріп ‘солом’яна покрівля’: “Туркоти в стріп залітають” — див. Грінченко, IV, 217.

Супочивок ‘відпочинок’: “..Твій недовгий супочивок на постелі цвітяній” — див. Грінченко, IV, 230.

Таронтля ‘тарантул, великий отруйний павук, що живе в землі’: “Чую, ходить туга круг мойого ліжка, мов таронтля сіра” — див. Грінченко, IV, 247.

Темрявий ‘темний, похмурий, засмучений’: “Темрявий берест шумить одиноко” — див. Грінченко, IV, 254.

Тканка ‘тканина; густа тканина сітка для ловлі риби’: “Там лежали страпаті тканки...” — див. Грінченко, IV, 267.

Товар ‘худоба’: “А там ходив товар безглуздий, лінива вагота, та й потрощили цівку-стрілку повільні копита”; “І в хруску дерева захряс крик розпачу: “Пожар!” І в воду кидався й тонує збезумлений товар” — див. Грінченко, IV, 268.

Торох ‘гуркіт, шум’: “Я де луча — услід за мною тьма і зойки, огонь і розтріск! Тільки ж хутко і перемчало. Увалився за обрій торох” — див. Грінченко, IV, 276.

Трепітка ‘осика’: “Хлопець став, затремтів, як трепітка”; “..Юна трепітка, зрушена крилами ранку, до сонця шумить і блискоче” — див. Грінченко, IV, 281.

Тростка ‘прут, тонка гнучка гілка, хворостина; стеблина очерету’: “Ось, на тобі, каже, цю тростку. На що загадаєш, чого захочеш, — помахнеш нею, твоє і буде” — див. Грінченко, IV, 287.

Трудний ‘втомлений, змучений; обтяжений; тяжко хворий’: “Тут мого тата немає, дець він інде тепер на спочинку, бо він приїхав дуже трудний” — див. Грінченко, IV, 289.

Тручати ‘штовахати, пхати’: “Вітер, як бик, видає роги, тручає в груди...” — див. Грінченко, IV, 291.

Турба ‘турбота’: “Забудься денної турби: вернули з поля голуби, ні-

міє вітер голубий, не сміє листя колихати...” — див. Грінченко, IV, 295.

Туркавка ‘горлиця’: “Ми zostались на темному острові. Голос туркавки був вірада нам” — див. Грінченко, IV, 296.

Углибати ‘тонути, пропадати’: “Хто мені повість, у які безодні углибає час?” — див. Грінченко, IV, 314.

Угніватися ‘розгніватися’: “Угнівався син, відказує з серця: “Добра рада — селючку взяти...” — див. Грінченко, IV, 314.

Удозвіль ‘достатньо, вдосталь’: “Стріляли з лука дичину, багато мали стад, удозвіль зерна й волокна” — див. Грінченко, IV, 320.

Узграниччя ‘пограниччя’: “Нечутно дні спливаються в сторіччя. Цвіте безпечно давнє узграниччя” — див. Грінченко, IV, 323.

Узміжок ‘окраїна межі’: “На узміжках потайних припаду до ніг твоїх” — див. Грінченко, IV, 324.

Уймати ‘брати, забирати, приймати’: “Чи хто відчув їх, чи пізнав, чи аромат їх хто уймав...” — див. Грінченко, IV, 326.

Упруг ‘міра площі, ділянка землі, яку можна зорати однією упряжкою волів’: “Обійди упруг, перейди й другий — ти можеш найти голубу намистину” — див. Грінченко, IV, 348.

Хопта ‘бур’ян’: “Тихо було. Нетоптана хопта холоділа в росі і смутку” — див. Грінченко, IV, 410.

Хорошень ‘красень’: “Був дід, і баба, і синок їх милий, Івасик, був, чорнявий хорошень” — див. Грінченко, IV, 410.

Цвіркит ‘цвірінькання горобців’: “Не прогнівись, що правди не втаю: адже у тебе там людей — як цвіркоту в гаю!” — див. Грінченко, IV, 425.

Цвічений ‘такий, що перебуває у цвітінні; кольоровий’: “Не мріє осінь у діброві задріти цвічену черемху”; “А ще ж бо зблизька, через став, крізь цвічену дугу щасливі літа в ряд постав, як копи на луку” — див. Грінченко, IV, 426.

Чардак ‘палуба судна’: “На кораблику, на чардаку тьмяно біліє зламана квітка” — див. Грінченко, IV, 444.

Чатина ‘хвоя, глиця’: “А я біля тебе кластиму хату. Стіни роблю із сухої чатини. На покрівлю соснових гілок” — див. Грінченко, IV, 447.

Чварахнути ‘впасти з грюкотом’: “Коли щось як гує по лісі, як чварахне, як бризне громом!” — див. Грінченко, IV, 448.

Черлений ‘темно-червоний’: “Береза пройшла крізь зорю і стала

черлена” — див. Грінченко, IV, 458.

Чечекати ‘сюрчати (про комах)’: “І було навколо дивно тихо, тільки коник гостро десь чечекав” — див. Грінченко, IV, 461.

Чечик ‘чечітка, невеликий співучий птах родини в’юркових’: “А день не спить. То чечик чиргикне десь, то голуб загуде” — див. Грінченко, IV, 461.

Чорноталь ‘верба попеляста’: “І очі темні, і в очах замислена печаль, і ніжна мордочка жує солодкий чорноталь” — чорноталь ‘т. с.’ див. Грінченко, IV, 472.

Чугаїна ‘свита, старовинний довгополий верхній одяг з домотканого грубого сукна’: “Увійшов я — там дід замиїлий, на чугаїні червоні вуса...” — див. Грінченко, IV, 475.

Чуть ‘ледве, трохи; як тільки’: “Крізь темні віти черешень чуть світиться стяга черлена”; “В бузинових кущах ночує, чуть на світ — уже збіг на горби” — див. Грінченко, IV, 479.

Щавій ‘щавель, квасок’: “І сумтно ручай брумчав і курликав поміж щавієм та лопухами” — див. Грінченко, IV, 522.

Щолопок ‘вершина, маківка’: “Ось камінь край води біліє гострим щолопком” — див. Грінченко, IV, 529.

Якого ‘скільки, як багато’: “Коли б ти тільки знав, якого в нім пецерок та яскинь!” — див. Грінченко, IV, 539.

Ярній ‘весняний’: “А сині ж метелики, сині, де ярній цвіт на долині” — див. Грінченко, IV, 543.



Родини Свідзинських і Сулковських, Кам’янець-Подільський. Фото 1911 р.
Лежать: Зінаїда (?) Йосипівна Сулковська, Вадим Євтимійович Свідзинський, Анастасія Євстрафіївна Свідзинська (ур. Сільнічей), його дружина;
сидять, 1 ряд: Анастасія Яківна Сулковська (ур. Зубржицька), дружина о. Ісаї, Володимир Євтимійович Свідзинський; 2 ряд: NN, Юліта Прохорівна Сулковська (ур. Стопакевич), Олена Євтиміївна Свідзинська, Наталя Прохорівна Свідзинська (ур. Стопакевич), Павло Євтимійович Свідзинський;
стоять: о. Ісая Якович Сулковський, NN, NN (ймовірно, Борис Йосипович Сулковський та його дружина)